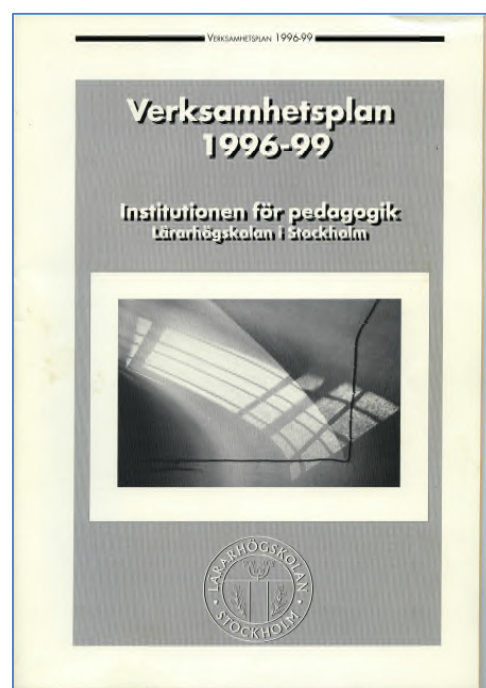

FAKSIMIL, samt avskrift

Donald Broady, "Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi", pp. 28–30 i *Verksamhetsplan 1996–99*, Institutionen för pedagogik, Lärarhögskolan i Stockholm, 1996.

Aktuell redovisning av forskningsgruppens arbete är exempelvis en kommande artikelserie i *Journal of Curriculum Studies* 1996 (Englund, Östman, Säfström och Ljunggren), Englund, T.: *Educational research examined* (Scandinavian Journal of Educational Research 1996:1) och Englund, T red.: *Utbildningspolitiskt systemskifte?* (HLS Förlag) 1995. Avhandlingar 1994:

Säfström: *Makt och mening*. Gustavsson: *Vad är idrottandets mening?* 1995: Östman: *Socialisation och mening*. 1996: Carsten Ljunggren. Under hösten 1995 har sex av gruppens medlemmar på högskoleverkets uppdrag utvärderat svensk lärarutbildning (rapport utges av högskoleverket).

Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi

Ansvarig: Tf professor Donald Broady

Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi fick sitt nuvarande namn våren 1992. Den leds sedan hösten 1990 av Donald Broady och har sitt ursprung i Forskningsgruppen för läroplansteori och kultureproduktion, grundad av Ulf P. Lundgren i mitten av sjuttioalet.

Bland föremålen för pågående forskning kan nämnas: religiösa budskap i massmedier; ungdomskultur; religionen som socialt fält; gymnasieskolan och det kulturella kapitalet; Transnationella utbildningsinvesteringar; lärarfortbildning; framväxten av skolledarnas fält; utbildning av lärare för den obligatoriska skolan; yrkesutbildning; yrkeslärarutbildning; yrkesvägledning; vårdutbildning; sjuksköterskeutbildningens historia; bildundervisning; musikundervisning; skolsångernas historia; det musikpedagogiska fältet; matematikämnet; modersmåls- och litteraturundervisningens historia; hemspråksundervisning; högskolan som socialt fält; konstfältet och den högre konstnärliga utbildningen; de svenska konstmuseernas fält; etnicitet och utbildning; dokumentbeskrivningsspråk inom samhällsvetenskap och humaniora; klassrumsinteraktion; kvinnohistoria, syslöjdens historia; omvårdnadsforskning som nytt vetenskapligt fält; statistiska tekniker för kvantitativ bearbetning av kvalitativ information; informationsteknologi, dokumenthanteringssystem, bibliotekssystem; metastudier av utvärdering; utbildning i tredje världen.

Flera av gruppens verksamheter kombinerar forsknings-, utvärderings- och utbildningsinsatser. Ett exempel är det SIDA-finansierade "INDE Capacity Building Programme", som leds från Forskningsgruppen för utbildnings-

och kultursociologi men engagerar åtskilliga forskare och lärare vid andra svenska och utländska universitet. Inom detta program ordnas bl.a. doktorsutbildning och internationell mastersutbildning för afrikanska studenter.

Att, som ovan, peka ut föremålen för forskningen och utvärderingsuppdragen säger givetvis ingenting om hur arbetet går till, vilka redskap som används, i vilka forskningstraditioner verksamheten är förankrad. Verksamhetens egenart kan kort karaktäriseras som följer.

Efterledet "sociologi" i gruppens namn skall uppfattas i durkheimianernas vidsträckta mening (inkluderande etnografiska, historiska och andra samhällsvetenskapliga metoder). Dessutom bygger arbetet på den s.k. läroplansteoretiska traditionen inom pedagogikämnet. Med läroplansteori avses en reflexion över hur det av skolan förmedlade vetandet organiseras, utväljs och värderas. Kort sagt innebär ett utbildnings-sociologiskt angreppssätt att man med utgångspunkt i samhällsvetenskapliga traditioner närmar sig de områden som brukar räknas som pedagogiska: utbildning, undervisning och fostran. Ett läroplansteoretiskt angreppssätt innebär den omvända rörelseriktningen, från de nämnda områdena i riktning mot samhällsvetenskapliga traditioner.

De nämnda forskningstraditionerna skall inte uppfattas som abstrakta "perspektiv" eller "teorier". Det är fråga om traditioner i ordets egentliga mening av "överlämnande". Medarbetarna har ambitionen att förvalta ett arv. Arbetet med utbildningssociologins problem är exempelvis inspirerat av den tradition som utgick från durkheimianerna och som på senare år förvaltats av bland andra Basil Bernstein och Pierre

Bourdieu. Den moderna läroplansteorin har föregångare i tänkare som Johann Friedrich Herbart eller John Dewey, och för gruppens vidkommande har traditionen från Wittgenstein över Arno Bellack till Ulf P. Lundgren varit central.

Samhällsvetenskap, historiskt perspektiv och europeiska traditioner

Arbetets egenart kan även karaktäriseras med de tre stickorden samhällsvetenskap, historiskt perspektiv och europeiska traditioner. Att arbetet bär en samhällsvetenskaplig prägel innebär bl a en ambition att försvara samhällsvetenskapernas autonomi. Även om forsknings- och utvärderingsuppdragen självfallet kan ha politiskt eller administrativt definierade föremål, hämtas begrepp och problemformuleringar företrädesvis från samhällsvetenskapliga traditioner. Ambitionen är med andra ord att undvika administrativa kategoriseringar (av typ förskola, grundskola, gymnasium) eller det slags problemformuleringar som cirkulerar inom administrationens eller politikens fält eller i den offentliga skoldebatten. Att forskningen präglas av ett historiskt perspektiv innebär inte bara att forskningens föremål, såsom utbildning, undervisning och fostran, studeras i sina sociala och historiska sammanhang; även forskningen själv och dess redskap – teorierna och begreppen, metoderna och undersökningsteknikerna – betraktas som skapelser av en historisk utveckling. Därför är vetenskapshistoriska frågor återkommande diskussionsämnen vid våra högre seminarier. Den europeiska orienteringen innebär att forskningen genom åren inspirerats av bl.a. brittisk språkfilosofi, den sociologiska och etnologiska traditionen från durkheimianerna, fransk epistemologi, tysk socialisations- och kvalifikationsforskning, tyska didaktiska traditioner. Deltagandet i europeiska forskarnätverk har under de senaste åren blivit en allt viktigare del av verksamheten.

Övriga verksamheter

Vid sidan om forskningsarbetet och utvärderingsuppdragen är medarbetarna engagerade i följande verksamheter:

- *Kurser i pedagogik*: planering och genomförande av kurser på grundnivå, fortbildningskurser, kurser för internationell masters-examen, forskarutbildningskurser och högre seminarier.

- *Forum för studier av utbildning och kultur*, ett forskarnätverk i anslutning till Skolverkets basprogram "Skolan som kultur- och arbetsmiljö.
- *Forum för pedagogisk historia*, ett kontaktnät för forskare och lärare med intresse för utbildningshistoria.
- *Kommittéarbete*, exempelvis Läroplanskommittén samt kursplaneutveckling.
- *Utveckling av datorsystem* för forskning och undervisning i samhällsvetenskap och humaniora, i samverkan med IPLab, Institutionen för numerisk analys och datalogi, KTH.
- *Redaktionellt arbete*, bl.a. utgivning av rapportserier och serierna Skeptronhäften, Meddelanden från Forum för pedagogisk historia och Källor utgivna av Forum för pedagogisk historia, samt arbete i redaktionskommittéerna för tidskrifterna Curriculum Studies (Oxfordshire, England), Actes de la recherche en sciences sociales (Collège de France och École des Hautes Études en Sciences Sociales) och Liber (Collège de France).
- *Forskar- och doktorandutbytesprogram*, i synnerhet en omfattande och långsiktig (sex års verksamhet är planerad) samverkan med École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris, finansierad inom ramen för regeringens särskilda anslag för samarbete med utländska elituniversitet.
- *Internationella forskarnätverk*

Bland internationella forskarnätverk där gruppen är aktiv är följande de mest livaktiga.

- "Text Encoding Initiative", som samordnas från Oxford University och Chicago University och engagerar forskare i många länder runtom i världen;
- "Networking of Literary Archives" (NOLA) som samordnas från Universitetet i Bergen och engagerar deltagare från Norge, England, Österrike och Sverige;
- "Formation des élites et internationalisation de la culture", som sedan starten 1993 samordnas av Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi i samarbete med Centre de sociologie de l'éducation et de la culture, EHESS, Paris, och engagerar forskare från Algeriet, Belgien, Brasilien, Bulgarien, Finland, Frankrike, Grekland, Holland, Italien, Marocko, Norge, Portugal, Rumä-

nien, Ryssland, Schweiz, Senegal, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Ungern.

Det sistnämnda nätverkets tidigare arbete finns dokumenterat i *Les élites : formation, reconversion, internationalisation. Colloque de Stockholm, 24-26 septembre 1993* (éd. D. Broady, M. de Saint Martin, M. Palme). Paris:

CSEC, École des Hautes Études en Sciences Sociales / Stockholm: FUKS, Lärarhögskolan, 1995 (212 s.). Härnäst arrangerar nätverket en konferens i Moskva i april—maj 1996 under rubriken "Conditions, instruments et effets de la culture transnationale. Stratégies des élites et des institutions".

Forskningsgruppen för bedömning av kunskap i matematik

Ansvarig: Universitetslektor Astrid Pettersson

PRIMgruppens huvuduppgift är att konstruera centralt utarbetade prov i matematik och gruppen arbetar också med nationell och kommunal utvärdering i matematik. I den verksamheten är frågor kring bedömning och mätning av kunskaper ständigt aktuella. Dessa frågor har blivit alltmer centrala med tanke på ny läroplan, nya kursplaner och ett nytt betygssystem. I det sammanhanget har vi bildat forskningsgruppen kring bedömning av kunskap i matematik.

En förändring inom det pedagogiska mätområdet mot mer kvalitativt inriktade bedömningar har påbörjats både nationellt och internationellt. Ett av problemen med bedömningar av mer

komplexa kunskaper är konsekvenserna på bedömningarnas kvalitet, bl a tillförlitligheten och relevansen. Dessa förändringar har naturligtvis påverkat konstruktionen av uppgifter i matematik och bedömning av olika elevarbeten i matematik. Som exempel kan nämnas att vi för vissa årskurser har frångått poängbedömning på elevlösningar och använder oss i stället av bedömningar på olika kvalitativa nivåer. Det innebär att andra typer av uppgifter i matematik med mer öppen karaktär måste konstrueras.

Mot denna bakgrund är det viktigt att utveckla kunskap om metoder för olika typer av bedömningar, vilket är forskningsgruppens huvuduppgift och då särskilt inom matematikämnet.

Forskningsgruppen för miljöpsykologi och pedagogik (MPP-gruppen)

Ansvarig: Bitr. professor Pia Björklid

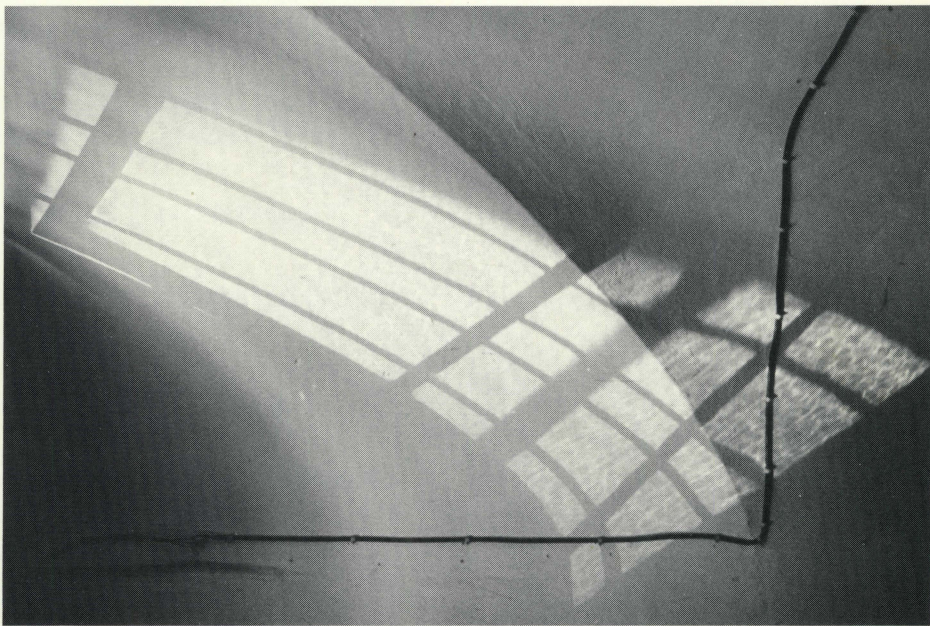
Forskningsgruppen är nybildad även om miljöpsykologisk forskning har bedrivits under flera decennier vid Lärarhögskolan.

Miljöpsykologi är ett tvärvetenskapligt område med företrädare från pedagogik, psykologi, arkitektur, sociologi, geografi, antropologi, biologi osv. Den miljöpsykologiska forskningen har utvecklats snabbt – inte minst genom att den analyserar och försöker finna lösningar på olika samhällsproblem. Miljöpsykologin har i sin tvärvetenskapliga ansats bidragit till att fokusera den fysiska miljön som en viktig faktor i barnets uppväxtmiljö. Det innebär att studier genomförs i människors verkliga miljöer med såväl kvalitativa som kvantitativa forskningsmetoder.

Miljöpsykologin har ett interaktionistiskt synsätt. Samspelet betraktas som ett dynamiskt utbyte mellan människa och miljö, människor påverkar och påverkas av sin miljö. Människan är i ett dialektiskt spänningstillstånd med sin miljö. Individerna utvecklas genom att söka erfarenhet och kunskap om sin miljö – såväl den sociala som den fysiska. Hon utforskar och prövar den. Miljön är objekt för hennes förändringsarbete som syftar till att anpassa den efter hennes behov och förutsättningar. Förändringsarbetet utvecklar människans olika egenskaper. Samtidigt påverkar miljön människan i en direkt mening genom att den anger förutsättningar och bestämmer gränser. Denna påverkan samvarierar med individens egenskaper. Samma miljö får olika effekter på olika individer, liksom olika miljöer kan ge samma effekt på olika individer.

Verksamhetsplan 1996-99

Institutionen för pedagogik
Lärarhögskolan i Stockholm

Avskrift av
Donald Broady, "Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi",
pp. 28–30 i *Verksamhetsplan 1996–99*, Institutionen för pedagogik,
Lärarhögskolan i Stockholm, sept. 1996.

Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi

Ansvarig: Tf professor Donald Broady

Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi fick sitt nuvarande namn våren 1992. Den leds sedan hösten 1990 av Donald Broady och har sitt ursprung i Forskningsgruppen för läroplansteori och kulturreproduktion, grundad av Ulf P. Lundgren i mitten av sjuttioalet.

Bland föremålen för pågående forskning kan nämnas: religiösa budskap i massmedier; ungdomskultur; religionen som socialt fält; gymnasieskolan och det kulturella kapitalet; Transnationella utbildningsinvesteringar; lärarfortbildning; framväxten av skolledarnas fält; utbildning av lärare för den obligatoriska skolan; yrkesutbildning; yrkeslärarutbildning; yrkesvägledning; vårdutbildning; sjuksköterskeutbildningens historia; bildundervisning; musikundervisning; skolsångernas historia; det musikpedagogiska fältet; matematikämnet; modersmåls- och litteraturundervisningens historia; hemspråksundervisning; högskolan som socialt fält; konstfältet och den högre konstnärliga utbildningen; de svenska konstmuseernas fält; etnicitet och utbildning; dokumentbeskrivningsspråk inom samhällsvetenskap och humaniora; klassrumsinteraktion; kvinnohistoria, syslöjdens historia; omvårdnadsforskning som nytt vetenskapligt fält; statistiska tekniker för kvantitativ bearbetning av kvalitativ information; informationsteknologi, dokumenthanteringssystem, bibliotekssystem; metastudier av utvärdering; utbildning i tredje världen.

Flera av gruppens verksamheter kombinerar forsknings-, utvärderings- och utbildningsinsatser. Ett exempel är det SIDA-finansierade "INDE Capacity Building Programme", som leds från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi men engagerar åtskilliga forskare och lärare vid andra svenska och utländska universitet. Inom detta program ordnas bl.a. doktorsutbildning och internationell mastersutbildning för afrikanska studenter.

Att, som ovan, peka ut föremålen för forskningen och utvärderingsuppdragen säger givetvis ingenting om hur arbetet går till, vilka redskap som används, i vilka forskningstraditioner verksamheten är förankrad. Verksamhetens egenart kan kort karaktäriseras som följer.

Efterledet "sociologi" i gruppens namn skall uppfattas i durkheimianernas vidsträckta mening (inkluderande etnografiska, historiska och andra samhällsvetenskapliga metoder). Dessutom bygger arbetet på den s.k. läroplansteoretiska traditionen inom pedagogikämnet. Med läroplansteori avses en reflexion över hur det av skolan förmedlade vetandet organiseras, utväljs och värderas. Kort sagt innebär ett utbildningssociologiskt angreppssätt att man med utgångspunkt i samhällsvetenskapliga traditioner närmar sig de områden som brukar räknas som pedagogiska: utbildning, undervisning och fostran. Ett läroplansteoretiskt angreppssätt innebär den omvända rörelseriktningen, från de nämnda områdena i riktning mot samhällsvetenskapliga traditioner.

De nämnda forskningstraditionerna skall inte uppfattas som abstrakta "perspektiv" eller "teorier". Det är fråga om traditioner i ordets egentliga mening av "överlämnande".

Medarbetarna har ambitionen att förvalta ett arv. Arbetet med utbildningssociologins problem är exempelvis inspirerat av den tradition som utgick från durkheimianerna och som på senare år förvaltats av bland andra Basil Bernstein och Pierre Bourdieu. Den moderna läroplansteorin har föregångare i tänkare som Johann Friedrich Herbart eller John Dewey, och för gruppens vidkommande har traditionen från Wittgenstein över Arno Bellack till Ulf P. Lundgren varit central.

Samhällsvetenskap, historiskt perspektiv och europeiska traditioner

Arbetets egenart kan även karaktäriseras med de tre stickorden samhällsvetenskap, historiskt perspektiv och europeiska traditioner. Att arbetet bär en samhällsvetenskaplig prägel innebär bl.a. en ambition att försvara samhällsvetenskapernas autonomi. Även om forsknings- och utvärderingsuppdragen självfallet kan ha politiskt eller administrativt definierade föremål, hämtas begrepp och problemformuleringar företrädesvis från samhällsvetenskapliga traditioner. Ambitionen är med andra ord att undvika administrativa kategoriseringar (av typ förskola, grundskola, gymnasium) eller det slags problemformuleringar som cirkulerar inom administrationens eller politikens fält eller i den offentliga skoldebatten. Att forskningen präglas av ett historiskt perspektiv innebär inte bara att forskningens föremål, såsom utbildning, undervisning och fostran, studeras i sina sociala och historiska sammanhang; även forskningen själv och dess redskap – teorierna och begreppen, metoderna och undersökningsteknikerna – betraktas som skapelser av en historisk utveckling. Därför är vetenskapshistoriska frågor återkommande diskussionsämnen vid våra högre seminarier. Den europeiska orienteringen innebär att forskningen genom åren inspirerats av bl.a. brittisk språkfilosofi, den sociologiska och etnologiska traditionen från durkheimianerna, fransk epistemologi, tysk socialisations- och kvalifikationsforskning, tyska didaktiska traditioner. Deltagandet i europeiska forskarnätverk har under de senaste åren blivit en allt viktigare del av verksamheten.

Övriga verksamheter

Vid sidan om forskningsarbetet och utvärderingsuppdragen är medarbetarna engagerade i följande verksamheter:

- Kurser i pedagogik: planering och genomförande av kurser på grundnivå, fortbildningskurser, kurser för internationell mastersexamen, forskarutbildningskurser och högre seminarier.
- Forum för studier av utbildning och kultur, ett forskarnätverk i anslutning till skolverkets basprogram "Skolan som kultur- och arbetsmiljö.
- Forum för pedagogisk historia, ett kontaktnät för forskare och lärare med intresse för utbildningshistoria.
- Kommittéarbete, exempelvis Läroplanskommittén samt kursplaneutveckling.
- Utveckling av datorsystem för forskning och undervisning i samhällsvetenskap och humaniora, i samverkan med IPLab, Institutionen för numerisk analys och datalogi, KTH.
- Redaktionellt arbete, bl.a. utgivning av rapportserier och serierna Skeptronhäften, Meddelanden från Forum för pedagogisk historia och Källor utgivna av Forum för

pedagogisk historia, samt arbete i redaktionskommittéerna för tidskrifterna Curriculum Studies (Oxfordshire, England), Actes de la recherche en sciences sociales (Collège de France och École des Hautes Études en Sciences Sociales) och Liber (Collège de France).

- Forskar- och doktorandutbytesprogram, i synnerhet en omfattande och långsiktig (sex års verksamhet är planerad) samverkan med École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris, finansierad inom ramen för regeringens särskilda anslag för samarbete med utländska elituniversitet.
- Internationella forskarnätverk.

Bland internationella forskarnätverk där gruppen är aktiv är följande de mest livaktiga.

- "Text Encoding Initiative", som samordnas från Oxford University och Chicago University och engagerar forskare i många länder runtom i världen;
- "Networking of Literary Archives" (NOLA) som samordnas från Universitetet i Bergen och engagerar deltagare från Norge, England, Österrike och Sverige;
- "Formation des élites et internationalisation de la culture", som sedan starten 1993 samordnas av Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi i samarbete med Centre de sociologie de l'éducation et de la culture, EHESS, Paris, och engagerar forskare från Algeriet, Belgien, Brasilien, Bulgarien, Finland, Frankrike, Grekland, Holland, Italien, Marocko, Norge, Portugal, Rumänien, Ryssland, Schweiz, Senegal, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Ungern.

Det sistnämnda nätverkets tidigare arbete finns dokumenterat i Les élites : formation, reconversion, internationalisation. Colloque de Stockholm, 24–26 septembre 1993 (éd. D. Broady, M. de Saint Martin, M. Palme). Paris: CSEC, École des Hautes Études en Sciences Sociales/Stockholm: FUKS, Lärarhögskolan, 1995 (212 s.). Härnäst arrangerar nätverket en konferens i Moskva i april-maj 1996 under rubriken "Conditions, instruments et effets de la culture transnationale. Stratégies des élites et des institutions".